

Piše

Igor Roginek

Koordinator istraživanja

Projekt "Dokumentiranje
ljudskih gubitaka u
Hrvatskoj 1991. - 1995.

Zašto Povelja za priznavanje svakog/e stradalnika/ca oružanog nasilja?

Države širom svijeta imaju jasnu, ali u većini slučajeva neispunjenu odgovornost za potpuno i transparentno izvještavanje o ubijenima i nestalima u oružanim sukobima. Ovo je središnja poruka nove inicijative Povelja za priznavanje svakog/e stradalnika/ce oružanog nasilja, koja je javnosti predstavljena 15. rujna 2011. na Britanskoj Akademiji u Londonu, i koju je već usvojilo više od 40 humanitarnih organizacija i organizacija koje se bave ljudskim pravima iz 26 zemalja cijelog svijeta. Među njima su i Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću (Hrvatska), Fond za humanitarno pravo (Srbija i Kosovo) i Istraživačko-dokumentacioni centar (BiH), za sada jedine organizacije s područja bivše Jugoslavije.

Glavnih zahtjeva ove Povelje nema mnogo, ali oni imaju dalekosežne posljedice. Oni zahtijevaju da države osiguraju da svaki/a stradalnik/ca oružanog nasilja bude ažurno evidentiran/a, ispravno identificiran/a i javno prepoznat/a. Povelja je puštena u javnost s ciljem prikupljanja šire potpore civilnog društva kako bi se države obvezale da je uključe u svoje javne politike. U sljedećim mjesecima očekujemo globalnu zagovaračku kampanju koja će biti usmjerena prema vladama i parlamentima.

Ovi zahtjevi prema državama nastali su na temelju iskustava i saznanja međunarodne mreže nevladinih organizacija i znanstvenih institucija koje se bave dokumentiranjem stradalih u prošlim ili aktualnim oružanim sukobima koji se vode širom svijeta. Konzultacije s organizacijama i prikupljanje njihovih vrijednih iskustava provela je tijekom protekle četiri godine organizacija

Oxford Research Group, koja je i inicirala sastavljanje ove Povelje. Jedan od važnih potencijala Povelje je da ona utječe na državne aktere s obzirom da su zahtjevi za dokumentiranjem stradalnika/ca čvrsto utemeljeni u međunarodnom humanitarnom pravu i međunarodnopravnoj zaštiti ljudskih prava, te na taj način oni postaju obavezni za države (posebice ako je država jedna od strana u oružanom sukobu).

Cilj ove inicijative je da se napravi prvi korak prema napuštanju dosadašnjih praksi i standarda koji omogućuju da žrtve oružanih sukoba (ubijeni, poginuli i nestali) ostanu nezabilježeni. Cilj nam je dobiti široku podršku od niza nevladinih organizacija iz što više zemalja, kako bi se države uvjerilo da trebaju slušati civilno društvo, prihvatiti naše prijedloge i promijeniti svoje politike i prakse. Povelja je polazna točka za ispravljanje dosadašnje pogrešne prakse nepravovremenog dokumentiranja svake žrtve oružanog nasilja, i nevladine organizacije te svi zainteresirani dionici će morati zajedno raditi na razvoju ovog procesa i rješavanje praktičnih, zakonskih i političkih pitanja. Povelja je univerzalno primjenjiva, što znači da se odnosi na različite strane u sukobu, no organizacije koje su podržale inicijativu obraćaju se prvenstveno državama. Upravo države imaju odgovornost za provedbu ovih zahtjeva, bilo na svom teritoriju, bilo tijekom oružanih sukoba u koje su uključene izvan svojih granica. Smatramo da su države, i međudržavne organizacije u koje su uključene, jedine strane koje imaju mogućnost prihvaćanja i provedbe ovih zahtjeva. Dakle, iako se u načelu naš poziv tiče svih aktera

izaberimo mir zajedno

u oružanim sukobima (i Povelja ni na koji način ne umanjuje odgovornost nedržavnih aktera u specifičnim lokalnim situacijama!), fokus Povelje je na djelovanju država. Treba također napomenuti da je u prošlosti bilo i pozitivnih iskustava s nedržavnim oružanim skupinama, kada su u pitanju ljudska prava i humanitarno pravo. Tako je, primjerice, organizacija Geneva Call (Appel de Genève) uspjela uvjeriti različite pobunjeničke skupine širom svijeta da prestanu koristiti protupješačke mine.

Naravno, postoji opravdana bojazan da pojedine države iz različitih razloga neće bit spremne prihvatiti Povelju i njezina načela. No, već sada postoji mnogo načina kako je moguće odgovoriti na takvu potencijalnu rezerviranost od strane vlasti. Na primjer, mnoge nevladine organizacije već provode slične aktivnosti (umjesto nezainteresiranih institucija) i predano rade na dokumentiranju žrtava u različitim (post)konfliktnim zajednicama širom svijeta. Takve organizacije rade s vrlo ograničenim kapacitetima (ljudskim, materijalnim, financijskim), pa bi države koji žele ispuniti zahtjeve ove Povelje mogle i trebale financirati rad tih organizacija. Isto tako, većina oružanih snaga već prikuplja informacije i podatke o stradalim borcima i civilima tijekom samih sukoba, samo što ti podaci nisu javno dostupni.

Naša nastojanja i zahtjevi idu u smjeru pravovremenog i točnog dokumentiranja žrtava i okolnosti

njihovog stradanja te javnog priznanja svake žrtve. Milijuni ljudi su ubijeni ili nestali za vrijeme raznih oružanih sukoba u prošlosti. Tisuće ih gine svaki dan širom svijeta. Svjedoci smo strašnih prizora i informacija koje svakodnevno pristižu iz Sirije, Libije, Sudana, Afganistana, Iraka, Pakistana, sukoba narkokartela u Kolumbiji, Meksiku... Prije samo petnaest-dvadeset godina takve smo prizore viđali i na ulicama naših gradova... Prema podacima UNDP-a svake godine u oružanim sukobima u svijetu živote izgubi oko 740.000 ljudi. Njihove obitelji će ih se zauvijek sjećati, međutim, većini ljudi su oni samo brojevi i statistički podaci. Ovom Poveljom želimo naglasiti da je nužno istražiti, utvrditi i javno iznijeti činjenice o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava, uključujući i sudbinu nestalih. Svi društveni akteri trebali bi posvećeno raditi na vraćanju dostojanstva žrtava, uspostavljanju odgovornosti i pravde, izgradnji povijesnog pamćenja na temelju činjenica, i sprječavanju ponavljanja zločina u budućnosti. Utvrđivanje činjenica o stradalima, kao i kažnjavanje odgovornih za počinjena zlodjela, doprinijet će normalizaciji odnosa, pomirenju, suživotu i izgradnji održivog mira širom svijeta. Ova Povelja prvi je korak prema tom cilju. Ukoliko vaša organizacija ili institucija želi podržati inicijativu i potpisati Povelju javite nam se na kontakt@documenta.hr.

Cilj ove inicijative je da se napravi prvi korak prema napuštanju dosadašnjih praksi i standarda koji omogućuju da žrtve oružanih sukoba (ubijeni, poginuli i nestali) ostanu nezabilježeni. Cilj nam je dobiti široku podršku od niza nevladinih organizacija iz što više zemalja, kako bi se države uvjerilo da trebaju slušati civilno društvo, prihvatiti naše prijedloge i promijeniti svoje politike i prakse.

Povelja za priznavanje svakog stradalnika/ice oružanog nasilja

Ova povelja se temelji na načelu prema kojem smrt niti jedne osobe ne smije ostati nezabilježena, te poziva države da podrže ovo načelo u slučaju žrtava oružanog nasilja.

Ovo je univerzalna povelja koja se jednako primijenjuje na svaku osobu i uključuje sve strane oružanog nasilja. Njezine odredbe su malobrojne, ali imaju dalekosežan učinak.

Oružano nasilje uzrokuje mnoge povrede ljudi i zajednica, uključujući i neke povrede koje su neizravne, nisu smrtonosne ili se javljaju naknadno. Ova se povelja odnosi na neposredne i izravne žrtve čije nasilne smrti i identiteti vrlo često nisu javno zabilježeni i evidentirani. Iz tog se razloga ona jednako odnosi na sve oblike i uvjete oružanog nasilja kod kojih žrtve nisu zajednički evidentirane, bilo zbog oružanog sukoba, rasprostranjenog smrtonosnog kriminaliteta ili bilo kojeg drugog prekida civilne sigurnosti.

Mi, organizacije civilnog društva i uključene strane koje podržavaju ovu povelju, pozivamo države na poduzimanje odlučne akcije kako bi se osiguralo da svaki izravni stradalnik/ica oružanog nasilja bude:

- ažurno evidentiran/a;
- ispravno identificiran/a; i
- javno prepoznat/a.

Države snose posebnu odgovornost za stanovništvo pod njihovom kontrolom ili jurisdikcijom ili ono koje je ugroženo njihovim postupcima. Informacije o smrti i identitetima umrlih moraju biti javno dostupne, nakon što se o njima obavijeste ožalošćene obitelji, u slučajevima kada je to moguće. Samo ako postoji stvaran rizik povrede preživjelih, provedbu ovih mjera treba odložiti, ali nikada na neodređeno vrijeme.

Iako prihvaćamo da ne možemo izbrisati povrede koje su već nanesene mrtvima, njihovim obiteljima i prijateljima, uvjereni smo da će pozitivne stvari proistjeći iz ovih mjera, jer će one:

- ostvariti prava žrtava oružanog nasilja;
- smanjiti dodatnu patnju koja je rezultat ne poznavanja sudbine voljenih nestalih ili preminulih osoba;
- dati ljudsko lice mnogim bezimenim, skrivenim i često dalekim žrtvama oružanog nasilja;
- omogućiti pravovremenije, transparentnije, pouzdanije i sveobuhvatnije nadgledanje oružanog nasilja nego što je to do sada postignuto;
- približiti države i strane uključene u oružano nasilje boljem pridržavanju duha i slova međunarodnog prava; i
- podržati post-konfliktnu obnovu i pomirenje, koji se uvijek moraju temeljiti na istini.

Od trenutka kada se počinju primjenjivati, ove mjere će potvrditi i ojačati priznavanje naše zajedničke čovječnosti širom svijeta. Time nas mogu približiti svijetu u kojem oružano nasilje ne uzrokuje toliku nesreću kao što je to slučaj danas.